

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА ПІД ЧАС ТРЕНІНГОВОГО НАВЧАННЯ

Інполітова І. Я.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту

**Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна**

Однією з форм навчання, яка набула останнього часу широкого застосування є тренінгові технології, які сприяють сформуванню та розвитку особистісних і професійних компетентностей студентів, бо роботодавцям потрібні фахівці, здатні оперативно приймати нестандартні рішення, діяти творчо, самостійно одразу після закінчення університету. Під час проведення навчального тренінгу роль самостійної роботи студентів (СРС) спрямована на розвиток навичок самостійності при виконанні професійних завдань, прототипу кваліфікаційних вимог фахівців економічних спеціальностей. Тому при розробці завдань для самостійної роботи під час тренінгового навчання необхідно чітко враховувати їх спрямованість на формування компетентностей, на які орієнтовано тренінг.

Оскільки самостійна робота є невід'ємною частиною навчального процесу, тому питанням її організації та управління приділено значну увагу в працях вітчизняних та зарубіжних вчених-дидактів та практиків, а саме: М. Антонюка, М. Афанасьєва, В. Буряка, М. Гордієнко, В. Козакова, В. Король, В. Мусієнко, П. Підкасистого, О. Плохої, О. Савченко, Л. Сігаєвої, Н. Токової та ін. [1-9]. Під час тренінгового навчання організація самостійної роботи також має ряд певних особливостей, які розглянуті у роботах М. Артюшеної, М. Афанасьєва, І. Балягіної, Н. Бутенко, І. Гонtareвої, Г. Ковальчук, Л. Новікової, М. Радченко, Г. Селезньової, Д. Тишенка [10-13]. Проте недостатній рівень сформованості умінь та навичок самостійної роботи, а подекуди їх відсутність, неспроможність студентів працювати систематично, несформованість пізнавальної самостійності в окремих студентів, перевантаженість при виконанні обов'язкових поточних завдань і недостатня кількість вільного часу для виконання індивідуальної самостійної роботи потребує знаходження викладачем такої форми проведення навчальних занять, яка б змогла врахувати всі ці вимоги.

Як вже було зазначено, що самостійна робота під час проведення тренінгу спрямована на формування самостійності як риси характеру студента. Самостійність – одна із властивостей особистості, яка характеризується: сукупністю засобів (знань, умінь, навичок, комунікацій, відповідальності); ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення. Виділяють наступні види самостійності: організаційно-технічна, самостійність у практичній діяльності, самостійність у процесі пізнавальної діяльності. Тренінгове навчання в більшій мірі спрямовано на формування у студентів пізнавальної самостійності. На думку Савченко О. Я., «пізнавальна самостійність – виявляється в умінні самостійно аналізувати складні навчальні завдання та виконувати їх без сторонньої допомоги і характеризується певною критичністю мислення, здатністю висловлювати свою думку незалежно від суджень інших» [9, с. 224].

Основними ознаками пізнавальної самостійності є:

спрямованість пізнавальної діяльності, тобто вектор діяльності є зрозумілим для студентів;

свобода дій в отриманні інформації – студенти на власний розсуд можуть вибирати як засоби, так і шлях, якими будуть досягати цілі СРС та тренінгу в цілому;

усебічність засвоєння та реалізацію існуючих знань – тренінг дозволяє використовувати широке коло видів завдань для СРС;

творче використання засвоєних прийомів навчання у нових умовах – виконання завдань для СРС під час тренінгового навчання дозволяє студентам сформулювати власний досвід та виробити певний алгоритм виконання професійних завдань.

Однією із складових компетентності випускника вищого навчального закладу згідно НРК України є (автономність та відповідальність) здатність до подальшого навчання, яке значною мірою є автономним та самостійним. Самостійність роботи під час тренінгу є одним з ключових моментів розвитку компетентностей фахівця. Самостійна робота під час тренінгового навчання необхідна не лише для оволодіння змістом певних складових тренінгу, але й для формування здатності брати на себе відповідальність, самостійно вирішувати

проблему, знаходити конструктивні рішення й вихід із проблемних ситуацій і т. ін. Вона дозволяє опанувати навички навчальної, наукової та професійної діяльності. Самостійна робота сприяє:

- поглибленню й розширенню знань, що вже є у студента;
- пробудженню інтересу до пізнавальної діяльності;
- оволодінню прийомами процесу пізнання;
- розвитку пізнавальних здібностей.

Наступним важливим елементом ефективного навчального тренінгу є організація позааудиторної СРС. Навички, сформовані під час тренінгу та набутий власний досвід надають студентам переваги у подальшому житті при працевлаштуванні. Щоб сформувати позитивне ставлення студентів до позааудиторної роботи під час тренінгу, необхідно на кожному етапі роз'яснювати цілі кожного конкретного завдання, контролювати розуміння і сприйняття цих цілей студентами-учасниками тренінгу, поступово формувати у них вміння самостійно ставити перед собою завдання та обирати засоби, методи та форми їх виконання.

Позааудиторна СРС – відбувається під керівництвом викладача-тренера, який дає завдання, консультує, встановлює терміни її виконання й здійснює контроль та оцінює.

Позааудиторна СРС за ступенем обов'язковості буває обов'язковою та необов'язковою. Обов'язкова позааудиторна СРС – це продовження аудиторних форм роботи, опрацювання отриманого матеріалу, виконання додаткових завдань, оформлення результатів групової роботи, написання звіту з тренінгу, есе. Необов'язкова позааудиторна СРС – отримання додаткової інформації та виконання додаткових завдань, які виходять за межі програми тренінгу та виконуються за власною ініціативою студентів-учасників тренінгу. Для підвищення ефективності позааудиторної роботи студенти можуть отримувати індивідуальні завдання, з урахуванням власних інтересів, спрямованості і рівня знань та умінь.

Цей вид СРС також виконує дві ключові функції: активізує творчу пізнавальну самостійність навчальної діяльності студентів-учасників тренінгу та

формує власний досвід вирішення проблем за допомогою власних обраних методів пізнавальної діяльності.

Основні складові позааудиторної СРС:

Перелік завдань, які необхідно виконати;

Короткі вказівки до виконання завдань;

Рекомендовані інформаційні ресурси, які зможуть слугувати додатковим або допоміжним інструментом при виконанні завдань. Обов'язкова перевірка виконаних завдань під час позааудиторної СРС є необхідним елементом тренінгу. Однією з форм, яка найкраще підходить є групова або індивідуальна презентація виконаних тренінгових завдань, яка має певні переваги: наочність, швидкість, миттєвий зворотній зв'язок та ін. Наступною формою перевірки може слугувати написання звіту з тренінгу або есе. Отже, СРС взагалі та, особливо під час тренінгового навчання, повинна стати тим інструментом, який дозволяє студентам самостійно вирішувати поставлені викладачем навчальні завдання та сформувати власний досвід, розвиваючи пізнавальну самостійність, необхідну в майбутньому при виконанні професійних обов'язків на робочому місці.

Використання студентами детально пророблених матеріалів до СРС під час навчального тренінгу дозволить їм сформувати власну випереджуючу модель фахівця, який буде спроможним самостійно навчатися протягом життя. Тому, зростання якості функціонування підприємства, де персонал є найважливішим фактором, неможливо без компетентного персоналу, який здатен до навчання та створення нових знань, завдяки постійному удосконаленню власних компетентностей шляхом саморозвитку та самонавчання.

Література

1. Антонюк М.С. Психологічні особливості формування у студентів умінь і навичок самостійної роботи // Сучасні педагогічні технології у вищій школі: науко-метод. зб. – К., 1995. – С.111-113.

2. Афанасьєв М. В., Плоха О. Б. Формування системи управління самостійною роботою студентів. // Економіка розвитку. – 2011. – № 1(57). – С. 89-92.

3. Буряк В. К. Керування самостійною роботою студентів // Вища школа. – 2001. – № 4-5. – С. 48-52.
4. Буряк В. К. Умови та засоби самоосвіти студентів / В. К. Буряк // Вища школа. – 2002. – № 6. – С. 18–29.
5. Сігаєва Л. Є., Гордієнко М. Г. Вміння й навички самостійної роботи у професійному становленні дорослої людини : навч.-метод. посібник / Л. Є. Сігаєва, М. Г. Гордієнко. – К. : Вид-во «ЕКМО», 2007. – С.114-127.
6. Козаков В.А. Самостоятельная работа студента и ее информационно-методическое обеспечение : Учебное пособие / Козаков В.А. – К. : Вища школа, 1990. – 112 с.
7. Організація самостійної роботи студентів / За заг. ред. В.М. Король, В.П. Мусієнко, Н.Т. Токової. – Черкаси : Вид-во ЧДУ, 2003. - 216 с.
8. Пидкасистый П. И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов. – Учебное пособие.– М. : Педагогическое общество России, – 2004. – 112 с.
9. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів. – К. : Абрис, 1997. - 416 с.
10. Тренінгові технології навчання з економічних дисциплін. - Навчальний посібник. Ковальчук Г. О., Бутенко Н. Ю., Артюшина М. В., Балягіна І. А., Радченко М. І. / За заг. редакцією Г. О.Ковальчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 386 с.
11. Афанасьєв М. В. Тренінг формування компетенцій з економіки підприємства : навч. посібн. / М. В Афанасьєв, І. В. Гонтарєва, Д. О. Тищенко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 328 с.
12. Новікова Л. М. Тренінг як засіб активізації навчання у вищій школі : науково-методичний посібник / Л. М. Новікова. – Павлоград : ЗДІЕУ, 2008. – 110 с.
13. Селезньова Г. О., Іпполітова І. Я. Запровадження тренінгів у навчальний процес з метою формування компетентного фахівця // Бізнес Інформ. – 2013. – №4. – С. 428–433.